

ВІДГУК

офіційного опонента доктора наук з державного управління, професора, завідувача кафедри публічного управління та митного адміністрування Університету митної справи та фінансів Антонової Ольги Валеріївни на дисертацію Демошенка Геннадія Валентиновича за темою *«Цифрові технології в муніципальному управлінні»*, подану на здобуття ступеня доктор філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

Ступінь актуальності обраної теми дослідження

Стрімке поширення цифрових технологій в усіх сферах сучасного суспільства потребує якісної цифрової трансформації муніципального управління як важливої складової публічного управління, яка в умовах післявоєнної відбудови має забезпечити цифровий розвиток України, її регіонів і громад.

На сьогоднішній день у багатьох країнах світу накопичений значний досвід перебудови системи місцевого самоврядування. Цифрова ера, у яку увійшло сучасне суспільство, потребує масштабного мислення та докорінних змін. Формування й реалізація цифрової стратегії в органах місцевого самоврядування, його цифровізація є важливим напрямом як наукових досліджень, так і практичної діяльності.

Актуальність та важливість цього напрямку розвитку науки публічного управління пов'язана з поступовим переходом від електронного урядування до цифрового врядування, яке саме і є відповіддю на виклики цифрової трансформації. Політика цифровізації місцевого самоврядування потребує висококваліфікованих публічних службовців, які мають відповідні цифрові компетентності для використання цифрових технологій в муніципальному управлінні.

Також актуальність обраної здобувачем теми дослідження обумовлена активним впровадженням цифрових технологій в усі сфери комунального господарства, широким використанням систем цифрового врядування в муніципальному управлінні. Реформа децентралізації надала нові фінансові та

ресурсні можливості органам місцевого самоврядування в реалізації програм та проектів Smart City, впровадженні інших новітніх форм цифрового розвитку громад. Одночасно це поставило перед органами місцевого самоврядування важливі і актуальні завдання визначення нових шляхів і механізмів розвитку, підвищило вимоги до технічного та технологічного забезпечення муніципального управління в громадах.

Зважаючи на сукупність наведених вище аргументів, варто визнати, що тема дисертаційної роботи Г. Демощенко є актуальною, нагальною і своєчасною.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукові положення, висновки й рекомендації, сформульовані в дисертації, відповідають вимогам до такого виду досліджень. Високий рівень обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність забезпечені наступним: професійним вирішенням ряду наукових завдань, що сприяло реалізації поставленої мети дослідження, адекватністю структурно-логічної схеми дослідження визначеній меті; використанням широкої джерельної бази за темою дисертації і достатнім масивом аналітичних даних (список використаної літератури налічує 225 найменувань); відповідності предметної спрямованості дисертаційного дослідження галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування»; достатньою кількістю напрямів в апробації отриманих результатів на науково-практичних конференціях, у тому числі й міжнародних.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів

Ознайомлення зі змістом дисертації, основними публікаціями дає змогу визнати, що мету дослідження досягнуто. Це знайшло відображення в основних положеннях роботи, які сформульовані автором особисто й характеризуються науковою новизною.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні теоретичних положень щодо адаптації використання цифрових технологій у місцевому самоврядуванні в Україні, спираючись на використання успішного досвіду зарубіжних країн.

Уперше: розроблено систему цифрових компетентностей публічних службовців в Україні, з урахуванням поглибленої діагностики прогалин спроможності до цифрових змін на центральному і місцевому рівнях, базових елементів на суспільному рівні, які впливають на цифрові компетентності публічних службовців та відповідну цифрову інфраструктуру.

Удосконалено: понятійно-категоріальний апарат предметної сфери дослідження у межах структурно-функціонального підходу, згідно з яким основними складовими цифрового врядування визначено бази даних та штучний інтелект; концептуальні підходи до формування структури та основних елементів цифрового врядування в системі муніципального управління.

Набули подальшого розвитку: систематизація основних світових трендів та стандартів цифрової трансформації суспільства та впровадження цифрового врядування в діяльність органів місцевого самоврядування та системи цифрового муніципального управління; наукові положення щодо оцінювання зрілості органів муніципального управління у сфері цифрового врядування за рівнем інноваційності впровадження у їх діяльність цифрових технологій для вирішення проблем управління громадами та територіями, що базується на цифровізації традиційних комунальних послуг, а також на повній цифровій трансформації системи відносин між органами державної влади, органами місцевого самоврядування та інституціями громадянського суспільства; методологія розробки програм і проектів впровадження цифрових технологій в муніципальне управління, а також розвитку цифрового врядування в органах місцевого самоврядування, обґрунтування основних напрямів використання цифрових технологій у муніципальному управлінні та механізмів цифрової трансформації

місцевого самоврядування, що можна охарактеризувати як взаємоінтегровану систему нормативно-правового, наукового, програмно-технологічного та ресурсно-інфраструктурного забезпечення, що базується на використанні цифрових інструментів та принципів урядування.

Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях.

Основні наукові результати дисертаційної роботи опубліковані в 11 наукових працях, із них: 5 статей у наукових фахових виданнях України, 1 підрозділ у колективній монографії, 5 тез доповідей у матеріалах науково-практичних конференцій. Провідний внесок за обсягом у публікаціях у співавторстві належить аспіранту і визначено у переліку публікацій, який подано у дисертації.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Наукові результати дисертації отримані автором особисто, а сама робота відповідає вимогам законодавства про авторське право і суміжні права. З наукових праць, опублікованих здобувачем у співавторстві, у дисертації знайшли використання лише ті ідеї і положення, які були сформовані та отримані автором особисто, в роботі вказано особистий внесок автора в таких публікаціях. При аналізі тексту дисертації та використаних джерел ознак порушення академічної доброчесності не виявлено. Дисертаційна робота не містить запозичених ідей інших авторів, у разі їх використання в роботі присутні посилання на відповідні інформаційні джерела.

Практичне значення роботи

У роботі чітко визначено, що головне завдання, яке повинно виконуватися в результаті цифрової трансформації місцевого самоврядування – це розвиток цифрового урядування у поєднанні із впровадженням цифрових технологій в муніципальне управління, відповідних програмних продуктів та інструментів на засадах принципу пріоритетності їх використання для забезпечення ефективності

місцевого урядування. Визначено, що одним із напрямів застосування цифрових технологій в муніципальному управлінні є впровадження концепції Smart City, геоінформаційних систем, е-приймальнь тощо.

Висновки дослідження відповідають сформульованим завданням та змісту самої роботи та впливають із її основних положень. На наш погляд, найбільш цінними є ті висновки, які стосуються визначення викликів та можливостей застосування штучного інтелекту в муніципальному управлінні, зокрема використання його у розв'язанні нагальних проблем публічного управління, які актуалізувалися в Україні в наслідок російської збройної агресії.

Ці положення в поєднанні з іншими теоретичними узагальненнями автора в сукупності розв'язують важливе науково-практичне завдання, яке полягає у виробленні пропозицій щодо механізмів формування та забезпечення функціонування системи підготовки фахівців для впровадження цифрового врядування в систему публічного управління України.

Наукові рекомендації, висновки, пропозиції, отримані в дисертації, були враховані і використані у роботі: Департаменту цифрової трансформації, інформаційних технологій та електронного урядування Дніпропетровської обласної державної адміністрації при реалізації регіональної програми інформатизації «Дніпропетровщина: цифрова трансформація» на 2023 – 2025 роки»; Дніпропетровської обласної ради при розробці регіональної програми інформатизації «Дніпропетровщина: цифрова трансформація» на 2023 – 2025 роки», рішення Дніпропетровської обласної ради від 14.10.2022 №216-13VIII; Новомосковської міської ради Дніпропетровської області у використанні цифрових технологій у роботі виконавчих органів міської ради; Зеленодольської міської ради Криворізького району Дніпропетровської області в роботі виконавчих органів міської ради; Асоціації міст України під час реалізації міжнародних та місцевих проектів у сфері цифрового розвитку громад.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатку. Загальний обсяг дисертації становить 228 сторінок, з них 196 – основний текст, 14 таблиць, 27 рисунків, 1 додаток, список використаних джерел становить 225 найменувань, з них 102 іноземною мовою. Структура дисертації має логічну побудову і сприяє розкриттю теми дослідження та виконанню поставлених завдань. Дисертація оформлена відповідно до вимог Міністерства освіти і науки України, що висуваються до такого роду наукових робіт. Зміст наукових праць доповнює основні положення дисертації.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації

Загалом дисертаційне дослідження здійснено на достатньо високому науковому рівні. Однак деякі положення дисертації є дискусійними і доцільно зробити певні уточнення, зауваження та рекомендації.

1. На сторінці 25 дисертаційного дослідження (п.1.1) автор наголошує, що сучасне громадянське суспільство стає все більш залежним від цифрових технологій, відбувається «цифровий перехід» від систем і процесів індустріальної економіки та інформаційного суспільства до «цифрової» економіки і «цифрового» суспільства. Така трансформація приводить до появи нових, унікальних систем і процесів, що становлять їх нову ціннісну сутність. Оскільки такі питання досі залишаються дискусійними, на наш погляд, за доцільне, було би надати основні дискурси цих питань у міжнародних дослідницьких колах, показати різні підходи та оцінки значення цифрових технологій у прогресивному розвитку суспільства на глобальному рівні і на цьому, власне, слід було аргументувати взаємозв'язок цифрової трансформації суспільства та необхідності розвитку цифрових технологій в муніципальному управлінні.

2. У п. 2.3 дисертації автор досліджує використання цифрових технологій при плануванні та моніторингу результатів муніципального управління й

підкреслює необхідність використання та управління даними як одного з основних механізмів прийняття публічно-управлінських рішень. Зазначено, що ця сфера має фундаментальне значення для муніципального управління. Визначені ключові цифрові компетентності, які мають супроводжувати використання великих баз даних. Втім такі підходи існували і раніше. Було б доречно не тільки показати сучасні цифрові механізми та інструменти муніципального управління, а й проаналізувати їх відмінність від попередніх етапів розвитку публічного управління в Україні та світі.

3. У підрозділі 3.2 дисертації в контексті аналізу основних напрямів використання цифрових технологій в муніципальному управлінні автор багато уваги приділяє аналізу концепції «Smart місто», в ході реалізації якої передбачається створення широкого спектру ефективних механізмів управління, інтелектуальних систем з елементами діагностики, сервісу, контролю, опрацювання статистичних даних, безпеки та кібербезпеки. Дійсно, це одна з ефективних концепцій муніципального управління, визнана і в світі, і в Україні. Але ж вона не єдина. І за останні часи в процесі цифрових перетворень з'явилися й нові концепції цифрового муніципального управління, про які автор мав би згадати для компаративного аналізу предмету дослідження.

4. Формулюючи перспективи використання технологій штучного інтелекту в муніципальному управлінні доцільно було б зупинитися й на викладенні бачення автора щодо перспектив такого розвитку на місцевому рівні в контексті продовження реформи децентралізації у повоєнний період.

Проте наведені зауваження носять рекомендаційний характер та не зменшують цінності актуального дослідження і не змінюють загальної позитивної оцінки дисертації Г. Демошенко. Вони окреслюють можливі напрями подальшого розвитку отриманих у дисертаційній роботі результатів дослідження.

Висновок

З огляду на актуальність, новизну, важливість одержаних автором наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також практичну цінність сформульованих положень і висновків вважаю, що дисертаційна робота Г. Демошенка за темою «Цифрові технології в муніципальному управлінні» є самостійним, оригінальним, завершеним науковим дослідженням, у якому теоретично обґрунтовано механізми формування та розвитку цифрових компетентностей публічних службовців і надані практичні рекомендації щодо їх удосконалення у сфері публічного управління та адміністрування в умовах розвитку цифрового суспільства в Україні, що має важливе значення для галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування».

На підставі вищезазначеного можна зробити висновок, що дисертаційна робота Геннадія Валентиновича Демошенка відповідає вимогам Наказу МОН «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12.01.2017 р. № 40 та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ від 12 січня 2022 р. № 44 у галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування», а її автор – Геннадій Валентинович Демошенко, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент:

доктор наук з державного управління,
професор, завідувач кафедри
публічного управління
та митного адміністрування
Університету митної справи та фінансів

О. В. АНТОНОВА